

Грицьков Є.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва та бізнес адміністрування
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

Grytskov Evgen

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF FORMATION AND USE OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Доведено, що в сучасних умовах для вирішення проблем необхідно розробити і реалізувати організаційно-економічний механізм формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств. Метою дослідження є розроблення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств. Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання: визначення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств; розроблення напрямів створення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств. Розроблення напрямів створення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств здійснюється через призму організаційної та економічної складових частин.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, формування та використання корпоративної соціальної відповідальності, будівельні підприємства, організаційний складник, економічний складник.

Доказано, что в современных условиях для решения проблем необходимо разработать и реализовать организационно-экономический механизм формирования и использования корпоративной социальной ответственности строительных компаний. Целью исследования является разработка организационно-экономического механизма формирования и использования корпоративной социальной ответственности строительных компаний. Для достижения поставленной цели решаются следующие задачи: определение организационно-экономического механизма формирования и использования корпоративной социальной ответственности строительных предприятий, разработка направлений создания организационно-экономического механизма формирования и использования корпоративной социальной ответственности строительных компаний. Разработка направлений создания организационно-экономического механизма формирования и использования корпоративной социальной ответственности строительных компаний осуществляется через призму организационных и экономических составляющих.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, формирование и использование корпоративной социальной ответственности, строительные предприятия, организационная составляющая, экономическая составляющая.

It is proved that in modern conditions to solve problems it is necessary to develop and implement organizational and economic mechanism of formation and use of corporate social responsibility of construction companies. The purpose of the study is to develop an organizational and economic mechanism for the formation and use of corporate social responsibility of construction companies. To achieve this goal, the following tasks are solved: determining the organizational and economic mechanism for the formation and use of corporate social responsibility of construction companies; development of directions of creation of the organizational and economic mechanism of formation and use of corporate social responsibility of the construction enterprises. Development of directions of creation of the

organizational and economic mechanism of formation and use of corporate social responsibility of the construction enterprises is carried out through a prism of organizational and economic components. The organizational component of the organizational and economic mechanism of formation and use of corporate social responsibility of BP is determined by the development and implementation of appropriate strategy, monitoring of factors of formation and use of CSR and development of construction companies using modern tools of geographic information systems. The definition of organizational and economic mechanism of formation and use of corporate social responsibility of construction enterprises as a system of social, corporate, ethical, regulatory, economic factors, the interaction of which is based on the use of methods and models, aimed at forming a quantitative basis for effective management decisions development of construction companies. Areas of further research are the formation of an approach to developing a strategy for the formation and use of corporate social responsibility of construction companies based on the implementation of modern tools, methods and models, local strategies, which in contrast to existing organizational and economic mechanism and identify scenarios for construction companies.

Key words: organizational and economic mechanism, formation and use of corporate social responsibility, construction enterprises, organizational component, economic component.

Постановка проблеми. Формування сучасних напрямів та забезпечення розвитку суб'єктів господарювання у вітчизняній економіці потребують переосмислення відповідних підходів. У цьому контексті особливе значення мають інструменти, які спрямовані на формування й використання корпоративної соціальної відповідальності. При цьому фокус уваги концентрується на будівельних підприємствах як державоутворюючих, що впливають на функціонування інших сфер економіки. Отже, в сучасних умовах для вирішення наведених проблем необхідно розробити і реалізувати організаційно-економічний механізм формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств. Таким чином, тема дослідження є актуальною і має своєчасний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями формування та використання організаційно-економічного механізму займалися: М. Грещак [1], В. Гуменюк [2], Ю. Лузан [3], П. Макаренко [4], Т. Полозова [5], С. Савіна [6], А. Фролова [7] та інші.

Поряд із цим залишаються невирішеними питання щодо формування та використання організаційно-економічного механізму формування й використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств.

Мета статті. Метою дослідження є розроблення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств.

Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання:

- визначення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств;
- розроблення напрямів створення організаційно-економічного механізму формування

та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для формування та використання корпоративної соціальної відповідальності на будівельних підприємствах запропоновано застосовувати організаційно-економічний механізм. У наявних наукових розробках наведені різні підходи до визначення організаційно-економічного механізму. Зокрема, В. Гуменюк фокусує увагу на сутнісних та галузевих особливостях формування та використання організаційно-економічного механізму, виділяючи при цьому його структурні компоненти: ціноутворення, оподаткування, залучення та використання виробничих ресурсів [2]. У контексті наведеного підходу група науковців виділяє складники господарського механізму, де здійснюється співвідношення та взаємодія між: організаційно-економічним, соціальним та правовим механізмами [8; 9]. П. Макаренко виділяє такі компоненти економічного механізму, як: планування, економічне стимулювання виробництва, фінансування та кредитування, ціноутворення, господарський розрахунок, організація праці та управління [4, с. 615]. В. Габор формує організаційний механізм на основі структурних компонентів, таких як ринкова структура організації виробництва, підприємництва в аграрній сфері, маркетингова діяльність, менеджмент, організаційно-правові норми і стандарти, інфраструктура ринку [10, с. 102].

На противагу попереднім поглядам, І. Біла та Г. Козаченко розглядають організаційно-економічний механізм через призму постановки та досягнення цілей функціонування підприємств [11; 12]. Подібний підхід розвинено у наукових розробках І. Іпполітової, яка розглядає організаційно-економічний механізм шляхом інтеграції організаційних та економічних цілей у систему функціонування підприємств для забезпечення конкурентоспроможності.

Функціональні особливості організаційно-економічного механізму виділяє В. Маєвський. У межах функціонального підходу деякі автори виділяють інструменти, методи та моделі його розроблення та реалізації у системі функціонування підприємств. П. Неміш характеризує організаційно-економічний механізм, визначає його через призму сукупності взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності виробництва продукції. Подібний підхід розвинено у розробках І. Михайленко та Т. Афонченкової. На сукупності адміністративних методів, способів та прийомів формування і діяльності суб'єктів інноваційної діяльності під час визначення організаційно-економічного механізму фокусує увагу А. Фролова [7]. Розвиваючи наведений підхід, П. Березівський визначає економічний механізм через призму сукупності методів для забезпечення інтересів підприємства, фокусуючи при цьому увагу на організаційних аспектах його функціонування. У межах функціонального підходу заслуговує на увагу думка І. Грузнова, який характеризує механізм через сукупність організаційних, економічних, правових, управлінських і регулюючих дій, способів і процесів, які формують і впливають на порядок функціонування підприємств, що приведе до досягнення очікуваних економічних, соціальних, екологічних та інших результатів. Для забезпечення використання організаційно-економічного механізму М. Грещак виділяє сукупність економічних методів, організаційні інструменти, що впливають на економічну діяльність підприємств [1]. Через призму застосування нормативно-правового забезпечення організаційно-економічного механізму управління розглядає його Ю. Лузан [3]. У межах функціонального підходу показовою є думка В. Боковець, у наукових розробках якої основна увага фокусується на сукупності економічних принципів, методів, функцій, форм, інструментів, важелів, норм і нормативів, у результаті дії яких відбувається формування економічних відносин, забезпечення інтересів зацікавлених сторін, їхніх корпоративних прав і формуються оптимальні бізнес-процеси із врахуванням умов зовнішнього середовища.

У контексті визначення організаційно-економічного механізму управління особливого значення мають погляди вчених, що розглядають його як системну категорію, що включає комплекс організаційних та економічних інструментів, спрямованих на досягнення цілей діяльності підприємств. У межах запропонованого підходу виділяють напрями функціонування та взаємодії системних елементів організаційно-економічного механізму управління: елементний (механізм характеризується як організу-

юча система взаємозв'язків між структурними елементами); функціональний (сукупність видів діяльності, які спрямовані на досягнення поставленої мети); процесний (визначається напрями та інструментами у процесі прийняття управлінських рішень) [5].

Розвиваючи системний підхід, деякі автори фокусують увагу на відповідних підсистемах: прогнозування і планування розвитку; мотивації, організації і контролю; інформаційного забезпечення [6].

Як складну систему, що включає сукупність зв'язків між її елементами, розглядає організаційно-економічний механізм управління В. Чепурко.

Розроблення напрямів створення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств здійснюється через призму організаційної та економічної складових частин (рис. 1).

Організаційно-економічний механізм складається з інформаційно-аналітичного і нормативно-правового забезпечення формування та використання КСВ БП, які створюють економічний складник і кількісне підґрунтя прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Слід зазначити, що у межах економічного складника визначаються інтегральні показники рівня формування та використання корпоративної соціальної відповідальності і розвитку будівельних підприємств. У організаційно-економічному механізмі забезпечення зростання інтегрального показника розвитку БП надає можливості для переходу до організаційного складника, у протилежному разі змінюється та доповнюється інформаційно-аналітичне забезпечення формування та використання КСВ будівельних підприємств.

Організаційний складник організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності БП визначається напрями розроблення і реалізації відповідної стратегії, здійснення моніторингу чинників формування та використання КСВ і розвитку будівельних підприємств із застосуванням сучасного інструментарію ГІС.

Для забезпечення управління формуванням і використанням корпоративної соціальної відповідальності у контексті розвитку БП запропоновано удосконалити організаційну структуру будівельних підприємств на основі створення підрозділу розвитку. Він створюється за рахунок наявних структурних підрозділів БП без розширення персонального складу.

Висновки. Запропоновано визначення організаційно-економічного механізму формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств

як системи соціальних, корпоративних, етичних, нормативно-правових, економічних чинників, взаємодія яких здійснюється на основі застосування методів і моделей, спрямованих на формування кількісного підґрунтя прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення розвитку БП.

Запропоновано організаційно-економічний механізм формування та використання КСВ БП, що дало змогу виокремити економічну й організаційну складові частини для прийняття

обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення розвитку будівельних підприємств.

Напрямами подальших досліджень є формування підходу до розроблення стратегії формування та використання корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств на основі реалізації сучасних інструментів, методів і моделей, локальних стратегій, що, на відміну від наявних, дасть змогу запропонувати організаційно-економічний механізм та визначити сценарії розвитку БП.

Список використаних джерел:

1. Грещак М.Г., Гребешкова О.М., Коцюба О.С. Внутрішній економічний механізм підприємства : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2001. 228 с.
2. Гуменюк В.Я., Рошик І.Я. Трансформування економічних механізмів управління вищою освітою : монографія. Рівне : НУВГП, 2012. 219 с.
3. Лузан Ю.П. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретично-методологічний аспект. *Економіка АПК*. 2011. № 2. С. 3–12.
4. Макаренко П.М. Организация и экономический механизм адаптации аграрного хозяйствования к рыночной предпринимательской среде. Київ : Наукова думка, 1999. 621 с.
5. Полозова Т.В., Овсюченко Ю.В. Сутність організаційно-економічного механізму функціонування підприємств промисловості. *Вісник МСУ. Економічні науки*. Том VIII. 2005. № 1–2. С. 63–65.
6. Савіна С.С. Організаційно-економічний механізм управління підприємством молочної промисловості. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки*. 2012. № 3. Том 2. С. 162–167.
7. Фролова А.В. Формування організаційно-економічного механізму управління забезпеченням екологічної безпеки держави. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2011. № 4. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/pspe/2011_4/Frolova_411.htm
8. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України : монографія. Київ : ННЦ Ін-т аграр. економіки, 2010. 470 с.
9. Мандзюк О.М. Сутність та особливості організаційно-економічного механізму трансформації відносин власності. *Вісник національного університету водного господарства та природокористування*. 2011. № 2. С. 139–144.
10. Габор В.С. Формування механізму ефективного господарювання сільськогосподарських підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 3. С. 101–104.
11. Белая И.П., Егоров П.В. Концептуальная модель организационно-экономического механизма управления гибкостью производственных систем. *Вісник Донецького університету. Серія В : Економіка і право*. 2004. № 2. С. 7–16.
12. Козаченко Г.В. Організаційно-економічний механізм як інструмент управління підприємством. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. 2003. № 11. С. 35–40.

References:

1. Hreshchak M.H., Hrebeshkova O.M., Kotsiuba O.S. (2001) Vnutrishniy ekonomichnyy mekhanizm pidpriemstva [Internal economic mechanism of the enterprise]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
2. Humeniuk V.Ya., Roshchuk I.Ya. (2012) Transformuvannya ekonomichnykh mekhanizmiv upravlinnia vyshchoiu osvitoiu [Transforming economic mechanisms of higher education management]. Rivne: NUVHP. (in Ukrainian)
3. Luzan Yu.P. (2011) Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm zabezpechennia rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy: teoretychno-metodolohichnyy aspekt [Organizational and economic mechanism for ensuring the development of agro-industrial production of Ukraine: theoretical and methodological aspect]. *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 3–12.
4. Makarenko P.M. (1999) Organizaciya i ekonomicheskij mehanizm adaptacii agrarnogo hozyajstvovaniya k rynochnoj predprinimatelskoj srede [Organization and economic mechanism of adaptation of agricultural management to the market entrepreneurial environment]. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian)
5. Polozova T.V., Ovsyuchenko Yu.V. (2005) Sutnist orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu funktsionuvannya pidpriemstv promyslovosti [The essence of the organizational and economic mechanism of functioning of industrial enterprises]. *Visnyk MSU. Ekonomichni nauky*, vol. VIII, № 1–2, pp. 63–65.
6. Savina S.S. (2012) Orhanizatsiyno-ekonomichni mekhanizm upravlinnia pidpriemstvom molochnoi promyslovosti [Organizational and economic management mechanism of the dairy industry]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Seriya: Ekonomichni nauky*, no. 3, vol. 2, pp. 162–167.

7. Frolova A.V. (2011) Formuvannia orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia zabezpechenniam ekolohichnoi bezpeky derzhavy [Formation of the organizational and economic mechanism of management of maintenance of ecological safety of the state]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, no. 4. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/pspe/2011_4/Frolova_411.htm
8. Luzan Yu.Ya. (2010) Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm zabezpechennia rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy [Organizational and economic mechanism for ensuring the development of agro-industrial production of Ukraine]. Kyiv: NNTs In-t ahrar. ekonomiky. (in Ukrainian)
9. Mandziuk O.M. (2011) Sutnist ta osoblyvosti orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu transformatsii vidnosyn vlasnosti [The essence and features of the organizational and economic mechanism of transformation of property relations]. *Visnyk natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia*, no. 2, pp. 139–144.
10. Habor V.S. (2012) Formuvannia mekhanizmu efektyvnoho hospodariuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv [Formation of the mechanism of effective management of agricultural enterprises]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 3, pp. 101–104.
11. Belaya I.P., Egorov P.V. (2004) Konceptualnaya model organizacionno-ekonomicheskogo mehanizma upravleniya gibkostyu proizvodstvennyh sistem [Conceptual model of the organizational and economic mechanism for managing the flexibility of production systems]. *Visnik Doneckogo universitetu, Ser. B: Ekonomika i pravo*, no. 2, pp. 7–16.
12. Kozachenko H.V. (2003) Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm yak instrument upravlinnia pidpriemstvom [Organizational and economic mechanism as a tool for enterprise management]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemstvo*, no. 11, pp. 35–40.